

Uzasadnienie

Projekt planu ochrony rezerwatu został opracowany na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, z uwzględnieniem art. 20 ust. 1, 2 i 3 tej ustawy. Zakres zrealizowanych prac został dostosowany do zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych rezerwatu. Projekt planu sporządzono uwzględniając treść rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. poz. 794).

W rezerwacie nie wyznacza się miejsc przeznaczonych do prowadzenia działalności, połowu ryb i innych organizmów wodnych oraz miejsc wprowadzania psów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 11, 14 i 16 ustawy o ochronie przyrody.

W rezerwacie nie wskazuje się obszarów ochrony ścisłej i krajobrazowej, o której mowa w art. 20 ust. 3 pkt 3 ustawy o ochronie przyrody.

Rezerwatu nie udostępnia się dla celów edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa, o których mowa w art. 20 ust. 3 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody.

W zarządzeniu nie wskazano obszarów, ani miejsc udostępnianych dla badań naukowych. Mając na uwadze dbałość o zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody we właściwym stanie, udostępnianie rezerwatu w celu prowadzenia badań naukowych może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 24 i ust. 5 ustawy o ochronie przyrody. Uzyskanie indywidualnej zgody na prowadzenie tego typu czynności gwarantuje z jednej strony nadzór nad ich rodzajem i metodyką, zabezpieczając z drugiej strony rezerwat przed negatywnym oddziaływaniem realizowanych prac, czy też przed wykonywaniem prac badawczych, których tematyka nie wymaga ingerencji w ekosystem rezerwatu. Szeroki zakres i tematyka badań naukowych sprawia, że pełną kontrolę nad ich wpływem na rezerwat można zachować tylko poprzez rozpatrzenie indywidualnego wniosku. Nie występuje natomiast możliwość precyzyjnego zdefiniowania w planie ochrony dla wszystkich rodzajów badań jednego sposobu postępowania, który minimalizowałby ich negatywny wpływ na rezerwat.

Rezerwat został ustanowiony Zarządzeniem Nr 20 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 października 2012 r. w sprawie uznania rezerwatu przyrody Torfowisko Zawąły (Dz. Urz. Woj. Maz, poz. 7696). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych kompleksu wodno - torfowiskowego, z przyległymi borami oraz stanowiskami chronionych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt.

W granicach rezerwatu występują ekosystemy lądowe: torfowiskowe i leśne oraz wodne. Ekosystemy torfowiskowe, to torfowiska przejściowe z klasy *Scheuchzerio - Caricetea nigrae*. Ekosystemy leśne

to głównie ubogie bory świeże oraz niewielkie płyty boru wilgotnego i boru bagiennego. Zbiornik wodny powstał po eksploatacji torfu, ma więc pochodzenie antropogeniczne.

Największą powierzchnię w rezerwacie zajmują ubogie gatunkowo zbiorowiska borów sosnowych świeżych ze związku *Peucedano-Pinetum*. Wykształciły się one w najwyższej położonych częściach rezerwatu, głównie w jego wschodniej części. Drzewostan tworzy właściwie wyłącznie sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Runo jest bardzo ubogie, zdominowane przez borówki: czarną *Vaccinium myrtillus* i brusznicę *Vaccinium vitis-idaea*. Warstwa mchów jest zwarta, tworzona w dużej mierze przez rokitnika pospolitego *Pleurozium schreberii*. Na niżej położonym terenie w zachodniej części rezerwatu wykształciły się bogatsze gatunkowo fitocenozy borów wilgotnych ze związku *Molinio-Pinetum*, lokalnie zróżnicowanych pod względem wilgotności i udziału gatunków torfowiskowych. Drzewostan tworzy głównie sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, lokalnie z większym udziałem brzozy omszonej *Betula pubescens* lub świerka pospolitego *Picea abies*. Podszyt jest dość zróżnicowany gatunkowo. Budują go głównie gatunki liściaste. W runie dominują borówki, zaznacza się tu jednak również obecność bagna zwyczajnego *Ledum palustre* i trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, a także lokalnie obserwowany jest udział wełnianki pochwowatej *Eriophorum vaginatum* i torfowców *Sphagnum spp.* Zbiorowiska te nawiązują w tych miejscach do borów bagiennych *Vaccinio uliginosi-Pinetum*. W obniżeniu terenu przy północnej granicy rezerwatu, w sąsiedztwie rzadko podtapianych płątów torfowisk przejściowych, występuje niewielki płąt sosnowego boru bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum*. Jest to inicjalna postać zbiorowiska, z młodym drzewostanem (głównie sosnowym) oraz dużym udziałem gatunków klasy *Oxycocco-Sphagnetea*, głównie bagna zwyczajnego *Ledum palustre* i borówki bagiennej *Vaccinium uliginosum*. Znaczący udział w runie mają ponadto inne gatunki borówek i wełnianka pochwowata. Warstwa mszysta jest dość dobrze rozwinięta, dominującemu rokitnikowi pospolitemu towarzyszą torfowce. Dominujące w rezerwacie fitocenozy leśne wykształcone na glebach mineralnych wydają się być stabilne. Ze względu na obserwowane w rezerwacie okresowe wahania poziomu wód gruntowych, pewnym przemianom może podlegać zbiorowisko boru bagiennego, które jest najsilniej uzależnione od stałego wysokiego stopnia uwilgotnienia. Znaczące obniżanie się poziomu wód gruntowych może prowadzić do stopniowego przekształcania składu gatunkowego w kierunku borów wilgotnych.

Jedynymi lądowymi ekosystemami nieleśnymi w rezerwacie są torfowiska przejściowe z roślinnością z klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*, lokalnie nawiązujące do klasy *Oxycocco-Sphagnetea*. Obecne w rezerwacie zbiorowiska otwarte nie podlegały nigdy użytkowaniu kośnemu. Do połowy dwudziestego wieku wydobywano tu torf na nieprzemysłową skalę, co przyczyniło się do obecnego kształtu roślinności na tym terenie. Roślinność siedlisk otwartych rezerwatu ewoluuje w kierunku mszarów torfowcowych z klasy *Oxycocco-Sphagnetea* oraz lokalnie zbiorowisk leśnych - sosnowych borów bagiennych. Zjawisko to jest najbardziej widoczne w południowo-wschodniej części regenerującego się potorfia,

gdzie proces zarastania jest najbardziej zaawansowany, a na fragmencie terenu wykształcił się już inicjalny bór bagienny. Roślinność torfowisk przejściowych występuje wyłącznie w obrębie obniżenia terenu zlokalizowanego przy północnej granicy rezerwatu. Na większości jego powierzchni, przede wszystkim w zachodniej części, zbiorowiska te mają charakter inicjalny, związany z procesem zarastania płytkiego basenu poeksploatacyjnego. Są to głównie ubogie gatunkowo zbiorowiska budowane przez turzycę dzióbkowatą *Carex rostrata* z niewielkim udziałem torfowca kończystego *Sphagnum fallax*, rozwijające się przede wszystkim w miejscu okresowego zbiornika wodnego, posiadającego charakter płytkiego basenu poeksploatacyjnego, wypełniającego się wodą jedynie okresowo, w związku z czym ze względu na wahania zwierciadła wód gruntowych, nie stanowi ono obecnie typowego ekosystemu wodnego. W większości obszar zbiornika wodnego zasiedlają zbiorowiska właściwe torfowiskom przejściowym, które wyłącznie przy wyższych stanach wody występują w mozaice ze zbiorowiskami z udziałem gatunków klasy *Potametea*.

Do najcenniejszych gatunków zwierząt występujących na terenie rezerwatu należy zaliczyć przede wszystkim bezkręgowce, które reprezentowane są przez zalotkę torfowcową i białoczelną, a także lecicę południową oraz żagnicę torfową. Mimo niewielkiej powierzchni rezerwatu stwierdzono tu występowanie 11 gatunków ptaków objętych ochroną gatunkową, dwa gatunki płazów (żabę trawną i jeziorkową) i gadów (zaskroniec i zwinka), a także 38 gatunków owadów.

Rezerwat posiada też duże walory krajobrazowe, na które składa się śródleśny zbiornik wodny z małutkimi wysepkami zasiedlonymi przez fitocenozy torfowiskowe, szczególnie kontrastujące ze sobą, różnokolorowe mszary z białymi owocostanami welnianek porośniętymi pojedynczymi drzewami o charakterystycznym pokroju. Dzięki temu może być postrzegany jest jako teren atrakcyjny o znamionach krajobrazu pierwotnego i dzikiego.

Cały obszar rezerwatu obejmuje się ochroną czynną. Z uwagi na konieczność prowadzenia działań w celu przeciwdziałania zdiagnozowanym zagrożeniom dla zbiorowisk leśnych i torfowiskowych, będących celem ochrony rezerwatu, nie wyznacza się obszarów ochrony ścisłej.

Rezerwat przyrody Torfowisko Zawały położony jest na terenie województwa mazowieckiego, w powiecie mińskim, w gminie Dobrze, natomiast otulina tego rezerwatu obejmuje również teren gminy Strachówka. W sąsiedztwie rezerwatu obowiązuje zmienione Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrze (Uchwała Nr XXXI/276/14 Rady Gminy Dobrze z dnia 30 maja 2014 r.) oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strachówka (Uchwała nr VI/33/2015 z dnia 21 maja 2015). W zmienionym w 2014 r. tekście studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrze opisano rezerwat przyrody Torfowisko Zawały, podając ogólne informacje dotyczące tego obszaru i wskazując na ograniczenia w jego zagospodarowaniu. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

gminy Strachówka, na terenie której znajduje się fragment otuliny rezerwatu, wskazano na potrzebę ochrony istniejących powiązań ekologicznych. Dokumenty te nie wymagają zmiany, w związku z utrzymaniem bądź odtworzeniem właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony uznano rezerwat. Tym niemniej, w celu zabezpieczenia rezerwatu przed zagrożeniami wynikającym z działalności człowieka, stosownie do postanowień art. 20 ust. 3 pkt 7 ustawy o ochronie przyrody, w planie ochrony zdefiniowano ustalenia do studiów i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w granicach otuliny rezerwatu wyznaczonej Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 27 grudnia 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody Torfowisko Zawąły (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2019 r. poz. 80). Podstawowym zagrożeniem zewnętrznym dla rezerwatu, jest zmiana cech fizykochemicznych wód podziemnych w rezerwacie i jego zlewni na skutek wprowadzania do gruntu ścieków, oraz zmiana przeznaczenia gruntów w sąsiedztwie rezerwatu, a w szczególności ich odlesianie.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych, celem zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie:

1) podał do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do sporządzania projektu planu ochrony poprzez:

- a) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i na stronach internetowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie,
- b) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Urzędu Gminy Dobrze,
- c) umieszczenie obwieszczenia na łamach lokalnej gazety,

2) wyłożył dokumentację przygotowaną na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony oraz projekt planu ochrony w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie.

O wyłożeniu dokumentacji Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie poinformował poprzez:

- a) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz na stronach internetowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie,
- b) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Urzędu Gminy Dobrze,
- c) umieszczenie obwieszczenia na łamach lokalnej gazety.

W ramach przeprowadzonego postępowania z udziałem społeczeństwa wpłynęła następująca uwaga Nadleśnictwa Mińsk do wyłożonego projektu planu:

„proponuje rozszerzyć zapis §4 i nadać mu brzmienie „Obszar rezerwatu objęty jest ochroną ścisłą i czynną”. W oddziale 404b proponujemy wykonać zabieg trzebieży, dwa razy w okresie obowiązywania

planu ochrony. Uzasadnienie- drzewostan sosnowy w oddz. 404b rośnie na siedlisku Bśw, jego aktualny wiek to 50 lat, zadrzewienie 0,9, w drzewostanie tym nie stwierdzono występowania roślin chronionych. Pozostawienie go bez zabiegów spowoduje obniżenie jego walorów przyrodniczych i estetycznych.”

Uwaga została częściowo uwzględniona. W planie ochrony wprowadzono działanie obejmujące wykonanie zabiegów ochronnych o charakterze trzebieży. Ze względu na objęcie całego obszaru rezerwatu działaniami ochronnymi nie wyznaczono na jego obszarze strefy ochrony ścisłej.

Projekt planu ochrony został, zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, przesłany Radzie Gminy Dobrze oraz Radzie Gminy Strachówka, celem zaopiniowania.

Rada Gminy Dobrze nie wydała uchwały w sprawie przedłożonego projektu zarządzenia, stosując tym samym, przewidziany przez ustawę o samorządzie gminnym, tryb milczącego przyjęcia tekstu projektu zarządzenia bez zastrzeżeń.

Rada Gminy Strachówka nie wydała uchwały w sprawie przedłożonego projektu zarządzenia, stosując tym samym, przewidziany przez ustawę o samorządzie gminnym, tryb milczącego przyjęcia tekstu projektu zarządzenia bez zastrzeżeń.

Projekt zarządzenia został uzgodniony z Wojewodą Mazowieckim.

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem wprowadzenia zarządzenia jest wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.

Projekt planu ochrony będzie oddziaływał:

- 1) na Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) na właścicieli rezerwatu;
- 3) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty, które znajdują się lub znajdują w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją.

3. Konsultacje.

Projekt zarządzenia, jako akt prawa miejscowego podlega:

- 1) na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim;
- 2) na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zaopiniowaniu przez właściwą miejscowo radę gminy;
- 3) na podstawie art. 19 ust. 1 a ustawy o ochronie przyrody procedurze udziału społeczeństwa przewidzianej przez ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko.

4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia pociągnie za sobą skutki finansowe dla budżetu państwa w wysokości około 60 000 zł w przeciągu 20 lat obowiązywania planu ochrony, które wynikać będą z realizacji działań ochronnych zaprojektowanych w planie ochrony. Mogą być one finansowane w szczególności ze środków pochodzących z:

- 1) budżetu państwa na zasadach ustalonych przez ustawę o finansach publicznych;

2) ubiegania się o pozyskanie środków finansowych z Narodowego lub/i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

5. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Zapisy w projekcie zarządzenia z uwagi na ograniczony zakres prac jak również realizacja ich na przestrzeni 20 lat nie będą miały znaczącego wpływu na rynek pracy.

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Regulacja przedmiotowego zarządzenia objęta jest prawem UE.

Projekt zarządzenia jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.